

ACADEMIA ROMÂNĂ

„Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”, cod SIPOCA 3

Rezultat R3: Studiu de impact realizat al strategiilor și al diferitelor intervenții dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior, asupra ofertelor educaționale ale universităților și asupra angajatorilor

Modul 8: Analiza impactului strategiilor/intervențiilor dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior asupra ofertelor educaționale pentru Universitatea din Oradea, Universitatea "Aurel Vlaicu" din Arad, Universitatea de Medicină și Farmacie "Victor Babeș" din Timișoara - rezumat –

Elaborată de către autor:
Expert piața muncii 8
Anca TĂNASIE

Studiul "*Analiza impactului strategiilor/intervențiilor dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior asupra ofertelor educaționale pentru universitățile 22-24*" are în vedere analiza unui domeniu extrem de actual în România contemporană, în contextul a aproape 30 de ani de transformări majore, de reforme și actualizări permanente ale cadrului legislativ - impactul real al acestor transformări asupra ofertelor educaționale ale universităților. **Actualitatea temei de cercetare** vine și din problemele pe care le întâmpină universitățile în derularea activităților educative și de cercetare, date fiind restricțiile existente cum ar fi, pe de o parte - sub-finanțarea, constrângerile de natură demografică care determină reducerea numărului de studenți, dar și cohorta de potențiali studenți, criteriile de calitate din ce în ce mai stricte, iar pe de altă parte restricții de ordin intern ce țin mai degrabă de autonomia universitară și de orientarea strategică a instituțiilor de învățământ superior care se adaptează mai degrabă cadrului economic și social de la nivel regional și local, presiunii pieței și a corelării cu cererea de forță de muncă calificată, mai curând decât unei viziuni pe termen lungă care să aducă concretețe locului și rolului particular al fiecărei universități în parte. **Un alt argument în favoarea actualității** probelelor analizate în acest studiu, ține de rolul regional al anumitor universități direct legate de specificul economic și social al unei zone geografice, de vocația și orientarea profesională diferită a acestor instituții de învățământ superior care au nevoie de orientarea și sprijinul autorităților guvernamentale pentru a se diferenția și identifica în mod unic în peisajul academic național și internațional prin crearea unui cadru legislativ și metodologic corespunzător. Există la momentul actual o serie de provocări, pe care universitățile nu le pot depăși dacă există mai degrabă restricția cadrului legal și a criteriilor (universale) de calitate, decât suportul acestora.

Motivul esențial al tipului de abordare analitică regăsită pe parcursul acestui studiu este acela de a pune în echilibru, de analiza impactul strategiilor europene, naționale și locale existente asupra ofertei educaționale a unor universități România, în contextul necesar - având în vedere întregul complex de factori, restricțiile interne și externe, dar și factorul diferențiere ca element competitiv necesar dezvoltării, localizării corecte în peisajul academic, dar și creșterii calității procesului.

Tema de cercetare, precum și rezultatele acestui demers reprezintă informații extrem de importante pentru toți stakeholderii acestui proces: pe de o parte *autoritățile guvernamentale* care pot utiliza studiul drept un instrument de decizie aflat la baza procesului decizional, având în vedere radiografia cu date recente realizată sistemului, cu perspective diferite asupra problematicii (o viziuni cu mai multe fațete - abordarea strategică, restricții locale,

restricții de calitate, cadrul legal, viziunea mediului economico-social, cerințele pieței etc.), **universitățile** care își pot acum baza deciziile de restrângere/dezvoltare a ofertei educaționale pe date concrete, analizate în mod comparativ și care pot acum beneficia de pe urma unor decizii suport ale autorităților, **mediul economico-social** care se poate orienta pe piața educațională și poate înțelege concomitent filosofia sistemului, faptul că educația nu este un proces eminent economic bazat strict și exclusiv pe jocul cerere-ofertă ci și un proces social de creare de valoare intelectuală și cunoaștere fără neapărat o motivație ce ține de profit (și aici trebuie să intervină sprijinul statului atât financiar cât și legislativ) **studenții și absolvenții** ca indicatori de out-put ai procesului ce beneficiază de o mai bună orientare din prisma feedback-ului dat de mediul economico-social programelor de studii ale diferitelor universități, **cercetătorii din domeniu** care pot acum dezvolta analiza începută, o pot extinde și utiliza în scopul cercetărilor asupra sistemului de învățământ superior din România.

Ipotezele de cercetare avute în vedere pot fi sistematizate după cum urmează:

- contextul creat de strategiile europene din domeniul învățământului superior este unul ce are drept obiectiv creșterea numărului de absolvenți de studii superioare (România fiind pe unul din ultimele locuri în clasamentul numărului de licențiați la mia de locuitori, contrar paradigmei întâlnite la nivel social în țară, de tipul "*toată lumea a absolvit o facultate*");
- instabilitatea sistemului legislativ din România, care de aproape 30 de ani pune o presiune uriașă pe universități, punându-le la încercare flexibilitatea, adaptabilitatea dar și nevoia de reorientare rapidă în peisajul academic;
- creșterea presiunii standardelor de calitate impuse universităților, uneori inflexibile și neadaptate la specificul acestora, dar și pe alocuri necorelate cu filosofia de la baza finanțării sistemului, cu capacitatea de finanțare;
- sub-finanțarea învățământului superior românesc atât la nivel de alocație bugetară, dar și la nivelul declajului dintre costul real al studiilor pe student și nivelul alocației bugetare pe student (analizat ulterior pe parcursul acestui studiu);
- presiunea factorului demografic care îmbracă două aspecte - pe de o parte reducerea drastică a populației de vârstă școlară, dar și reducerea ponderii din această populație care ajunge la nivelul studiilor terțiare - gradul din ce în ce mai redus al promovabilității examenului de bacalaureat;
- cotele înalte ale abandonului școlar, la diferite niveluri de studii, dată fiind pe de o parte situația economică precară din anumite regiuni reflectată asupra stabilității financiare a gospodăriilor din România, iar pe de altă parte lipsa de motivație pe care mediul economico-social o promovează

atunci când vine vorba de remunerarea corespunzătoare a unui absolvent de studii superioare.

Obiectivul general al acestui studiu - evaluarea impactului strategiilor/intervențiilor dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior asupra ofertelor educaționale pentru universități, este defalcat pe obiective specifice după cum urmează:

Obiectivul specific 1 - Analiza diferențierii dintre universități după programele de studii relevante ce oferă competențe în domenii cu potențial de dezvoltare la nivel regional;

Obiectivul specific 2 - Analiza impactului legii educației naționale asupra universităților, la 5 ani de la adoptarea acesteia;

Obiectivul specific 3 - Identificarea modificărilor produse în oferta educațională a universităților ca urmare a strategiilor/intervențiilor dezvoltate pentru sistemul de învățământ superior.

Atingerea acestor obiective a fost urmărită pe parcursul derulării demersului științific printr-o serie de abordări teoretico-aplicative la nivelul unei structuri ample, bazată pe trei capitole majore, ce integrează aceste obiective, și care urmăresc analiza de la cadrul general la cel particular astfel: **capitolul 1** are în vedere identificarea principalelor strategii europene și naționale ce afectează adaptarea ofertei educaționale a universităților, coroborat cu analiza efectelor legii 1/2011 la 5 ani după intrarea în vigoare; **capitolul 2** realizează analiza detaliată a ofertelor educaționale.

Concluziile acestui studiu pot fi sintetizate după cum urmează:

- universitățile românești evoluează la confluența dintre mai multe restricții cum ar fi: subfinanțarea, reducerea numărului de studenți (din cauze demografice, dar și din cauza faptului că în România există din ce în ce mai puțini absolvenți de bacalureat). Aceste constrângeri obiective determină instituțiile să găsească soluții alternative în derularea activității. Mai mult decât atât, constrângerea financiară este accentuată de nepunerea în practică a reglementării legate de finanțarea pe ciclu de studii, ceea ce determină universitățile să facă compromisuri în ceea ce privește nivelul de cunoștințe al studenților în ideea că să nu pericliteze finanțarea (acest aspect reprezintă o presiune materializată inclusiv din perspectiva masei studenților). Aspectele punctate aici reies din analiza realizată în cadrul acestui studiu referitor la raportul dintre capacitatea de scolarizare, distribuția numărului de locuri, numărul candidaților înmatriculați și absolvenți;
- Lipsa siguranței financiare determină universitățile să acrediteze și să propună în cadrul ofertelor educaționale de la nivel licență un număr crescut și diversificat de programe care nu

crează o bază de cunoștințe absolventului, așa cum enunță principiile procesului Bologna, ci mai degrabă generează specializarea destinată studiilor de master. Din rațiuni ce țin mai degrabă de partea financiară, programe de studii de licență aparent diferite dar aparținând aceluiași domeniu de licență, conțin la nivelul curiculei cursuri comune, predate în comun, cu singurul scop al realizării unei economii. În acest context dispare diferențierea, sau este adusă la un grad ne semnificativ, apare diversificarea excesivă a disciplinelor predate de un cadru didactic diluându-se concentrarea pe calitatea procedului educativ și axarea pe competențele cadrului didactic;

- procesul de diversificare ar trebui văzut inclusiv în contextul specializării universităților pe domenii, în conformitate cu tradiția sau specificul economiei regionale (mergând pe formarea de absolvenți cu competențe corespunzătoare ramurilor economice predominante în cadrul economiei regionale). Acest tip de abordare regională ar genera diferențiere, creșterea calității și orientarea către specificul local, care nu poate fi decât benefică, comparativ cu diluarea prin oferirea unei palete largi de programe de studii ce nu pot fi acoperite în mod egal de universitățile regionale;

- sistemul decizional centralizat în privința alocării locurilor către universități, atrage o serie de consecințe tot din zona sub-finanțării, dar și prin prisma necorelării ulterioare cu deciziile autonome de la nivel de universitate care direcționează numărul de locuri bugetate pe domenii, către programele de studii;

- creșterea standardelor de calitate (uneori excesive și necorelate cu profilul și specificitatea instituțiilor de învățământ superior) trebuie corelate cu gradul de acoperire a nevoii de finanțare, fără de care nu se poate face performanță nici la nivelul educației de tip academic și cu atât puțin în domeniul cercetării.

- activitatea universităților nu este în totalitate o activitate similară cu cea economică în care jocul cerere-ofertă reprezintă regula de bază a pieței. Dincolo de satisfacerea nevoii de forță de muncă de pe piață, misiunea universităților transcende acest simplu proces de adaptare la piață. Universitățile au obligația de a da plus valoare societății prin creșterea nivelului cunoașterii și prin dezvoltarea de specialiști, chiar dacă, într-un anumit moment al evoluției economice, acea categorie de specialiști nu este neapărat în topul preferințelor angajatorilor. Cum ar arăta o societate fără matematicieni sau fizicieni, doar pentru că o economie în tranziție nu are capacitatea de a-i integra pieței muncii? În concluzie, activitatea didactică de nivel academic, nu trebuie să fie exclusiv sclava pieței, a trendurilor economice și a profitului. Învățarea este un

fenomen complex fără de care nu există progresul social.

Având în vedere domeniul prezentului studiu, precum și obiectivele sale în contextul rezultatelor ce se doresc obținute, metodologia de cercetare abordată se axează pe o analiză combinată - atât calitativă cât și cantitativă - analiza datelor statistice preluate de la cele 3 universități. Metodologia de cercetare este adaptată atât scopurilor propuse cât și **limitărilor** ce afectează cercetarea și care pot fi sintetizate după cum urmează: perioada de analiză este una limitată 2012-2016 ceea ce afectează relevanța datelor statistice, precum și reprezentativitatea rezultatelor pentru o eventuală proiecție pe termen lung; riscul colectării datelor statistice ce ține pe de o parte de disponibilitatea sursei ce le poate oferi, dar și de hazardul unor erori iminente de culegere sau prelucrare; cercetarea nu este nici pe departe una exhaustivă, ci surprinde un aspect contextual al impactului asupra ofertei educaționale, o stare temporară a instituțiilor de învățământ superior, surprinsă în mod contextual.